

C. van der Leest, Tweestromenland: liedboek en opwekking

Kerkblad van GKV Groningen-Oost, 16-12-2006

Het is misschien niet aardig om te zeggen, maar ik heb weinig op met opwekkingsliederen en de daarmee gecombineerde uitvoeringspraktijken zoals herhaling en opgeheven handen, terwijl ik het ook spijtig vind als het orgel het zwijgen wordt opgelegd.

Tweestromenland

Waarom ik u dit schrijf? Omdat ik een probleem met u wil delen. Als gemeentelid wil ik het liefst alleen maar zeggen: laten we ons asjeblijft beperken tot de psalmen en de liedboekgezangen, begeleid door het orgel. Ik ben nu eenmaal klassiek-gezind en ben al vanaf 1973, het verschijningsjaar, enthousiast over de inhoud van het liedboek. Daarnaast raakt het mij als een koor in de kerkdienst delen uit Bach-cantates zingt of psalmen zingt op de Engelse manier - wat in Oost helaas haast nooit gebeurt.

Tegelijk realiseer ik me als predikant van deze gemeente dat ik hiermee niet kan volstaan. Ik weet namelijk dat er vele gemeenteleden zijn voor wie dat (in mijn ogen zinloze) herhalen wel een functie heeft: zij maken zich zo al zingend de inhoud al meer eigen en laten die al dieper in hun hart zinken. Daarnaast voelen zij zich thuis bij de evangelische gewoonte om staande te zingen met opgeheven handen, om zo de toewijding aan de inhoud van het lied en aan Godzelf tot uitdrukking te brengen. Ten slotte hebben zij voornamelijk gevoel voor instrumenten die thuishoren in de populaire muziek.

Kortom, waar klassiek-gezinden zich aan ergeren, is voor vele gemeenteleden juist een heel opbouwende en stimulerende manier van zingen.

Ik kan het onbegrijpelijk vinden, maar er zijn mensen die zich heel moeilijk kwijt kunnen in psalmen die melodieën hebben uit de renaissance-tijd en die qua inhoud een vertaalslag behoeven door hun setting in een totaal andere tijd en cultuur. Ook zijn er mensen die zich vervelen zodra ze Engelse psalmtunes horen of klanken uit Bach-cantates. Als predikant van deze gemeente vind ik dat ik met dit gegeven wat moet en dat wij als gemeente hier wat mee moeten. Dat zou anders zijn als je op grond van Schrift en belijdenis zou kunnen waarmaken dat de klassiek-liturgische keuzes de enige ware zouden zijn. Voor mij persoonlijk is dat wel zo, maar niet op het niveau van: 'zo wilde Here het'. Nee, het is meer van: 'dat ligt mij na aan het hart'; ook ben ik wel zo arrogant om te denken dat ik voor mijn keuze sterke argumenten heb. Maar nu geen van beide muzikale keuzes een bijbelse fundering heeft, kan ik als klassiek-gezind kerklid muzikaal en emotioneel van alles vinden van die evangelische liederen annex zingmanieren, maar ik kan en mag naar mijn overtuiging niet om het feit heen dat tientallen zo niet honderden medekerkleden hierdoor geraakt en opgebouwd worden.

Spanning

Natuurlijk realiseer ik me dat ik het probleem schematiseer. Er zijn klassiek-gezinden die een opwekkingslied op z'n tijd best mooi vinden en er zijn evangelisch-gezinden die de psalmen niet graag willen missen en liefhebber zijn van Bach. Maar globaal gezien kun je toch zeggen dat er in onze gemeente een tweestromenland is. Gegeven dit feit is het nu de vraag: wat moet een gereformeerde kerkenraad daarmee aan? Het lastige is dat beide stromingen zich op dit moment onder druk voelen staan:

- Door de slechts beperkte ruimte voor de evangelische zangwijze (althans, buiten de bijzondere diensten) vinden nog al wat evangelisch-gezinden dat te weinig tegemoet wordt gekomen aan hun geloofsbeleving, waarom velen van hen nog al eens gaan shoppen in evangelische diensten.
- Door diezelfde ruimte voor de evangelische zangwijze voelen behoorlijk wat klassiek-gezinden zich nu al vaak overvraagd, waarom velen van hen, zeker in het geval van bijzondere diensten, gaan shoppen naar 'normale' diensten elders in de stad of naar cantatediensten.

Hoe moeten we met dit spanningsveld omgaan? Moeten we als gereformeerde kerkenraad de drang naar de evangelische zangwijze negeren en/of tegengaan? Eerlijk gezegd heb ik die neiging stiekem wel een beetje; per slot van rekening heeft de klassieke zangwijze ook de oudste papieren onder ons. Maar dan verklaren we in feite één zangwijze - de oude, vertrouwde - als heilig maar dat zonder bijbelse grond. Of moeten we maar grotendeels meegaan met de evangelische zangwijze, omdat het gros van de jongeren en ik denk zelfs de meeste 40-minners hiervoor kiezen en zij per slot van rekening de toekomst zijn van de kerk? Iedereen begrijpt dat geen van beide keuzes een reële optie is.

Zoeken naar een oplossing

Is er een derde weg? Ik denk dat het eerste wat we allemaal nodig hebben is dat we het probleem onder ogen zien. Of de klassiek-gezinden dit nu leuk vinden of niet: een groot deel van onze gemeente draagt de evangelische zangwijze in het hart. En omgekeerd: de evangelisch-gezinden kunnen het vervelend vinden of niet, maar de klassiek-gezinden vormen een groot deel van de gemeente. Er is al heel wat gewonnen als we dit samen als een gegeven aanvaarden.

Stap twee is dat ik mezelf erin opvoed om de andere zangwijze beter te verdragen en zelfs de ander royaal te gunnen. Ik weet wel, de meeste mensen hebben de neiging andermans keuze alleen maar afwijzend te benaderen. Ik denk dat we elkaar helpen als we beide keuzes als wettig erkennen.

En dan volgt stap drie: dat we samen naar een oplossing zoeken om elkaar zoveel mogelijk het volle pond te geven. Daarmee bedoel ik niet dat we het onszelf moeten opleggen ontrouw te worden aan de eigen keus; dat zou een overvragen zijn van onszelf. Ik bedoel dat we naar een oplossing proberen te zoeken waarbij niet alleen de eigen zangkeus een plaats krijgt maar ook die van de ander. Hoe? Eerlijk gezegd weet ik dat op dit moment niet.

We kunnen in elke kerkdienst streven naar een mix van de twee stijlen, zoals we het nu vaak al doen; alleen, dat bevredigt lang niet iedereen. We kunnen ook kiezen voor een zekere vorm van apartheid, dus dat we voor beide stijlen aparte diensten houden en daarbij accepteren dat dan een deel van de gemeente naar een dienst elders gaat; alleen, daarmee zet je de eenheid van de gemeente wel erg onder druk.

Is er een betere oplossing? Of zoeken we dan in feite naar een vierkante cirkel? Ik weet het niet. Trouwens ook m'n collega zit hiermee te tobben, merk ik telkens. Zoals u weet zit hij niet op dezelfde manier als ik in dit probleem. Hij zit, om zo te zeggen, meer in de andere sector van het tweestromenland en dat is soms best wel lastig voor ons. Toch staan we niet tegenover elkaar, want ook zijn grote zorg is hoe we samen als gemeente een begaanbare en verantwoorde weg kunnen vinden. Hierin staan we schouder aan schouder. Hoe dan ook, we weten beiden bij voorbaat: elke oplossing zal niet ideaal zijn maar is altijd een compromis met haken en ogen.

Onderwijs van Paulus

Hierover met elkaar mailend stelden m'n collega en ik vast dat het uitermate belangrijk is dat we hierbij het onderwijs volgen van de apostel Paulus. Die werd ermee geconfronteerd dat er heel verschillend werd omgegaan met het eten van vlees uit de vleeshal. De een vond dat eten geen enkel punt want vlees is vlees en is bovendien terug te voeren op God als Schepper; de ander had er bezwaar tegen want dat vlees was mogelijk een restant van offerdieren en stond zo in verbinding met heidense goden. Paulus zelf stond aan de kant van de eerst-genoemde kerkleden. Tegelijk pleitte hij ervoor de laatst-genoemde kerkleden voluit recht te doen.

Hij sluit dan met deze woorden af: 'Dus of u nu eet of drinkt of iets anders doet, doe alles ter ere van God. Geef geen aanstoot aan de Joden, aan andere volken of aan Gods gemeente. Ikzelf doe dat ook niet. Ik wil iedereen ter wille zijn, in welk opzicht dan ook; ik zoek niet mijn eigen voordeel, maar dat van alle anderen, opdat ze worden gered. Dus volg mij na, zoals ik Christus navolg.' (1 Korintiërs 10:31-11:1).

In de verwante tekst van Romeinen 14 zegt Paulus het zo (vs.19-20): 'Laten we daarom streven naar wat de vrede bevordert en naar wat opbouwend is voor elkaar. Breek het werk van God niet af omwille van wat u eet' (of zingt, voeg ik hieraan toe).

Paulus onderkent dat er in de gemeente van Korinte en die van Rome verdeeldheid is over de manier waarop met bepaalde zaken wordt omgegaan. Hij dwingt de gemeenteleden dan niet om één bepaalde lijn te volgen, met als gevolg dat een deel tegen zijn/haar geweten in zou moeten gaan. Hij accepteert die verschillende manier van omgaan (al heeft hij zelf wel een uitgesproken voorkeur). Daarnaast roept hij op ook elkáár te accepteren en zo de vrede te zoeken voor het gehéél van de gemeente. Daarin is Paulus heel gedreven. En waarom? Omdat we samen verbonden zijn met Christus die met opoffering van zijn eigen leven de opbouw van de gemeente zocht. Dan kunnen wij toch niet achterblijven?!

Ik heb net gezegd dat er bij m'n collega en mij op dit punt verscheidenheid is maar tegelijk ook gemeenschappelijkheid. Bij alle verschillen willen we niet alleen voor onze eigen voorkeur opkomen maar ook het belang van de ander zoeken. Misschien is het daarom wel gepast dat m'n collega en ik bij de woorden van de apostel Paulus aansluiten: 'Volg ons hierin na!' Het belang hiervan kan duidelijk zijn: door als gemeenteleden, met al onze verscheidenheid, elkaar te zoeken volgen we Christus na. Zouden we er dan niet uitkomen?